

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

(2014)

9ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή "Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση"

9ο Πανελλήνιο Συνέδριο με
Διεθνή Συμμετοχή "Τεχνολογίες
της Πληροφορίας &
Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση"

Ρέθυμνο

3 - 5 Οκτωβρίου 2014

Ιστοεξερευνώντας την πολυτροπικότητα Από τη διερεύνηση στη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων

Μαρίλη Δουζίνα

To cite this article:

Δουζίνα Μ. (2022). Ιστοεξερευνώντας την πολυτροπικότητα Από τη διερεύνηση στη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 294–300. Retrieved from <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/3938>

Ιστοξερευνώντας την πολυτροπικότητα Από τη διερεύνηση στη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων

Μαρίλη Δουζίνα

marilidouzinias@yahoo.gr

Φιλολόγος στο Α΄ Αρσάκειο Γυμνάσιο Ψυχικού, ΜΑ, Υπ. Δρ ΕΚΠΑ

Περίληψη

Η πρόταση αφορά σε μία εναλλακτική και εποικοδομιστικού τύπου διδασκαλία των χαρακτηριστικών του πολυτροπικού κειμένου (Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου: ενότητες 1,2,3) στο σχολικό εργαστήριο Η/Υ με τη βοήθεια του διαδικτύου. Οι μαθητές καθοδηγούμενοι από φύλλα εργασίας παρατηρούν και εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά του πολυτροπικού κειμένου επισκεπτόμενοι διαφορετικές ιστοσελίδες που θεματικά σχετίζονται με τις αντίστοιχες 10 ενότητες του βιβλίου (σχολείο, επικοινωνία, διατροφή κ.λπ.). Ειδικότερα, βρίσκουν και καταγράφουν τα χαρακτηριστικά του πολυτροπικού κειμένου, τα σχολιάζουν ανάλογα με το είδος της ιστοσελίδας που επισκέφτηκαν, δίνουν οι ίδιοι τον ορισμό του πολυτροπικού κειμένου και παρουσιάζουν στην ολομέλεια της τάξης τα συμπεράσματα της έρευνάς τους μέσω πολυτροπικών παρουσιάσεων.

Λέξεις κλειδιά: Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου, πολυτροπικό κείμενο

Εισαγωγή

Η εισαγωγή των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία επέφερε αλλαγές σε όλες τις πτυχές της: στις διδακτικές πρακτικές, στις μαθησιακές συνήθειες, στα χρησιμοποιούμενα μέσα αλλά και στην οργάνωση των εκπαιδευτικών χώρων (Κατηνιώτης κ.ά., 2012). Η πληροφορική τεχνολογία χρησιμοποιείται ευρύτερα στη σχολική ζωή και η διδασκαλία της διαχέεται σε όλα τα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα αλλά και σε όλες τις δραστηριότητες της σχολικής ζωής (Κοντογιαννοπούλου, 1991:71). Από το 1960, οπότε και τοποθετούνται οι πρώτες απόπειρες για αξιοποίηση των υπολογιστών στη γλωσσική διδασκαλία, μέχρι σήμερα έχουν αλλάξει πολλά. Σήμερα θα μπορούσαμε να πούμε ότι βρισκόμαστε στη φάση που έχει αποκληθεί ως «κάθετη διάχυση του CALL» (vertical spread of CALL – Computer Assisted Language Learning), όπου θεωρείται αυτονόητη η αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων και του διαδικτύου τόσο στην παραγωγή μαθησιακού υλικού (learning material) όσο και στη διδασκαλία (Κουτσογιάννης κ.ά., 2011). Επιπλέον, οι ιδιαιτερότητες ('affordances') των ΤΠΕ, (Kress, 2003), καθιστούν πολύ εύκολη τη μίξη σημειωτικών συστημάτων (semiotic modes) ευνοώντας τη διάδοση των πολυτροπικών κειμένων (multimodal texts). Είναι επομένως σαφές ότι η πολυτροπικότητα των κειμένων, η υπερκειμενικότητα και η δυνατότητα ανάκτησης των πληροφοριών από τεράστιες βάσεις (γλωσσικών και πολυτροπικών) δεδομένων απαιτούν άλλου τύπου γνώσεις και αναγνωστικές δεξιότητες. Είναι προφανές ότι η νέα αυτή πραγματικότητα δεν θα μπορούσε παρά να αποτυπωθεί σε νέες θεωρίες για τη διδασκαλία των γλωσσών. Όροι όπως πολυγραμματισμοί (multiliteracies), πολυτροπικότητα (multimodality) και σχέδιο/σχεδιασμός (design) ανήκουν στη νέα αυτή θεωρητική αναζήτηση, χρησιμοποιούνται ευρύτατα και αποτυπώνουν τους νέους προσανατολισμούς που αποκτά η διδασκαλία των γλωσσών υπό

το πρίσμα της ευρείας χρήσης των ΤΠΕ ως μέσων πρακτικής γραμματισμού (Κουτσογιάννης κ.α., 2011).

Η συνειδητή εξοικείωση με τη διάσταση της πολυτροπικότητας στην πρόσληψη και παραγωγή λόγου στο γλωσσικό μάθημα θεωρείται στις μέρες μας απαραίτητη. Η εξοικείωση αυτή είναι καλό να γίνει στο πλαίσιο της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας και των άλλων σημειωτικών τρόπων από τους μαθητές και όχι στο πλαίσιο μετάδοσης μιας «ύλης-θεωρίας» σχετικής με την πολυτροπικότητα. Δεν μπορεί η κατοχή της υβριδικής αυτής μορφής λόγου να λείπει από το ρεπερτόριο του μελλοντικού πολίτη. Δεν μπορεί επομένως παρά να ενσωματωθεί λειτουργικά στο γλωσσικό curriculum (Κουτσογιάννης κ.α., 2011). Οι παρουσιάσεις ενώπιον ακροατηρίου, τα πολυμεσικά κείμενα, οι ιστοσελίδες αποτελούν τα ενδεικτικά νέα (πολυτροπικά) είδη λόγου με ευρύτατη κοινωνική διάδοση, γι' αυτό και δεν μπορούν να λείπουν από τα σύγχρονα προγράμματα σπουδών για τη γλωσσική εκπαίδευση (Κουτσογιάννης κ.α. 2011). Είναι γεγονός ότι τα παιδιά είναι αρκετά εξοικειωμένα με τη νέα αυτή μορφή κειμενικότητας, γεγονός που σχετίζεται με την εξοικείωσή τους με το διαδίκτυο. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι μπορούν να διαβάσουν επαρκώς τα κείμενα αυτά ή ότι μπορούν να τα σχεδιάσουν/γράψουν. Κυρίως, όμως, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι μπορούν να τα διαβάσουν με κριτική υποψία (Κουτσογιάννης κ.α., 2011).

Παράλληλα, είναι αναγκαίο στη διδασκαλία της γλώσσας να ενθαρρύνεται η χρήση του ηλεκτρονικού λεξικού και η αναζήτηση λέξεων σε σώματα κειμένων. Η αξιοποίηση σωμάτων κειμένων στη σχολική τάξη διευρύνει τη γλωσσική εμπειρία των μαθητών. Πραγματοποιώντας έρευνα σε σώματα κειμένων έχουν την ευκαιρία να προσλάβουν επιπλέον γλωσσικά ερεθίσματα που διευρύνουν τη γνώση τους για τη γλώσσα και τη χρήση της, και να τα προσεγγίσουν με διερευνητική ματιά (Κουτσογιάννης κ.α., 2011).

Η διδακτική πρόταση

Η διδακτική πρόταση εφαρμόστηκε στο σχολείο όπου εργάζεται η γράφουσα (Α' Αρσάκειο Γυμνάσιο Ψυχικού, Α' Γυμνασίου) στην αρχή της σχολικής χρονιάς (τέλος Σεπτεμβρίου – αρχές Οκτωβρίου 2013). Ολοκληρώθηκε σε 4 διδακτικές ώρες: οι 2 πρώτες ώρες, που ήταν συνεχόμενες, πραγματοποιήθηκαν στο εργαστήριο ηλεκτρονικών υπολογιστών και η 3^η και η 4^η διδακτική ώρα στην τάξη, όπου αξιοποιήθηκε ο υπάρχων διαδραστικός πίνακας για την παρουσίαση των εργασιών των μαθητών στην ολομέλεια.

Προβληματική

Οι μαθητές «καταναλώνουν» διαδικτυακά κείμενα, χωρίς ωστόσο να προβληματίζονται για τους επικοινωνιακούς στόχους που αυτά υπηρετούν. Με άλλα λόγια, οι μαθητές είναι ως ένα βαθμό αφελείς και κριτικά ανενεργοί επισκέπτες του διαδικτύου. Η παραδοσιακή διδασκαλία των χαρακτηριστικών του πολυτροπικού κειμένου δύσκολα θα οδηγήσει στην «αφύπνισή» τους. Ωστόσο, ο εντοπισμός από τους ίδιους των χαρακτηριστικών του πολυτροπικού κειμένου και ο προβληματισμός πάνω στη σκοπιμότητά τους μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση σκεπτόμενων, προϊδεασμένων και ενεργών υποκειμένων. Άλλωστε, αφενός η κριτική ανάγνωση πολυτροπικών κειμένων και αφετέρου η καλλιέργεια της ικανότητας δημιουργίας πολυτροπικών κειμένων, η κατάκτηση της «γραμματικής» των πολυτροπικών κειμένων, κρίνεται απαραίτητο να ενσωματωθεί στο curriculum των μαθητών.

Στόχοι

Η εργασία των μαθητών σε ηλεκτρονικό περιβάλλον συμβάλλει στην επιτυχή παραγωγή, κριτική πρόσληψη και ερμηνεία ποικίλων ειδών γραπτού και ηλεκτρονικού λόγου σε περιστάσεις αυθεντικής επικοινωνίας παράλληλα με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων. Η συγκεκριμένη πρόταση ευθυγραμμίζεται με τις κεντρικές επιδιώξεις των ΑΠΣ, αυτές του κλασικού, νέου (ψηφιακού/τεχνολογικού) και κριτικού γραμματισμού των μαθητών, της υιοθέτησης δηλαδή κριτικής στάσης απέναντι στον ιδεολογικό και πολιτισμικό χρωματισμό των ηλεκτρονικών περιβαλλόντων.

Έτσι, με τη διδακτική πρόταση επιδιώκεται οι μαθητές:

- να εξοικειωθούν με τους πολυγραμματισμούς (κλασικό, ψηφιακό γραμματισμό).
- να ασκηθούν στον μετασχηματισμό των σημειώσεών τους σε πολυτροπική παρουσίαση.
- να συνειδητοποιήσουν ποια είναι τα χαρακτηριστικά του πολυτροπικού κειμένου.
- να σχολιάσουν τη λειτουργικότητα του πολυτροπικού κειμένου, να προσεγγίσουν με κριτική ματιά τους σκοπούς που αυτό υπηρετεί.
- να δημιουργήσουν πολυτροπικά κείμενα, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τους στόχους τους.
- να αναζητήσουν τη λέξη «πολυτροπικός» στο ηλεκτρονικό λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής Τριανταφυλλίδη και να συνειδητοποιήσουν τη νεωτερικότητα του όρου (δεν συμπεριλαμβάνεται στο λεξικό).
- να αναζητήσουν τη λέξη «πολυτροπικός» στα Σώματα Κειμένων της Πύλης για την ελληνική γλώσσα και να παρατηρήσουν τη χρήση της λέξης στο γλωσσικό περιβάλλον.
- να εξασκήσουν ανώτερες δεξιότητες (κριτική ικανότητα, ομαδοποίηση-κατηγοριοποίηση-ταξινόμηση πληροφοριών, διατύπωση ορισμών).
- να συνεργαστούν, να ανταλλάξουν απόψεις, να αλληλεπιδράσουν.

Μεθοδολογία

Η διδακτική πρόταση βασίζεται στις εξής παιδαγωγικές αρχές και διδακτικές προσεγγίσεις:

- Την παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού.
Ο κριτικός γραμματισμός εξοπλίζει τον μαθητή με τη δεξιότητα να διαγιγνώσκει την ιδεολογική διάσταση της γλώσσας, να αναπτύσσει κριτική αντίσταση σε σαφή ή υπόρρητα νοήματα που συμβάλλουν στην καταπίεση ομάδων, στη διαιώνιση στερεοτύπων κ.λπ., να αμφισβητεί ό,τι προβάλλεται ως κανονικό και ουδέτερο, να προτείνει μέσα από τα κείμενά του διαφορετικούς τρόπους θέασης ενός θέματος, να διεκδικεί με δημοκρατικό τρόπο τα δικαιώματά του και να μην αποδέχεται τον κόσμο που τον περιβάλλει ως στατικό πλαίσιο (Χατζησαββίδης, Κωστούλη, Τσιπλάκου, 2011). Ο κριτικός γραμματισμός διαμορφώνει δηλαδή κριτικά υποκείμενα που μπορούν να διαπραγματεύονται κριτικά τον κόσμο μέσα από τα κείμενα που παράγονται ή που παράγουν και που σταδιακά συγκροτούνται σε ενεργούς πολίτες.
- Τη μαθητοκεντρική προσέγγιση.
Η διδασκαλία της ενότητας μέσω της εφαρμογής του σεναρίου απομακρύνεται από την παραδοσιακή μορφή (δασκαλοκεντρική διδασκαλία) και υιοθετεί το μαθητοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού επαναπροσδιορίζεται σε αυτόν του διευκολυντή και διαμεσολαβητή στην προσπάθεια των μαθητών να οικοδομήσουν τη νέα γνώση και λειτουργεί ως σχεδιαστής του

μαθήματος και συντονιστής της μαθησιακής διαδικασίας. Στο επίκεντρο της διδασκαλίας τίθεται ο μαθητής, που παύει να είναι παθητικός ακροατής και δέκτης γνώσεων, αλλά αυτενεργεί λαμβάνοντας πρωτοβουλίες ως κριτικός αναγνώστης, ερευνητής, παρατηρώντας το ψηφιακό διαδικτυακό υλικό, χωρίς να περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στο σχολικό εγχειρίδιο ή σε άλλες κειμενικές πηγές. Η αναζήτηση είναι κατευθυνόμενη ως προς τα κείμενα αναφοράς (ανακαλυπτική - διερευνητική μάθηση). Οι μαθητές συνδέουν τη γνώση με την πραγματικότητα και παράλληλα προβαίνουν σε διαδικασίες αυτο-αξιολόγησης και ετερο-αξιολόγησης.

- την ομαδοσυνεργατική μέθοδο.

Τα οφέλη της ομαδοσυνεργατικής μάθησης είναι αναμφισβήτητα, καθώς « η κοινωνική αλληλεπίδραση είναι η κύρια δραστηριότητα μέσα από την οποία συντελείται η μάθηση» (Βοσνιάδου, 2001:5).

Εφαρμογή της πρότασης

Αφόρμηση

Ως αφόρμηση ο καθηγητής μπορεί να χρησιμοποιήσει την εικόνα ενός πολυτροπικού κειμένου στο βιβλίο των μαθητών (σελ. 56) ή ακόμα καλύτερα να πλοηγηθεί με τους μαθητές σε πολυτροπικά κείμενα διαφορετικού περιεχομένου και στόχου, συμπεριλαμβανομένων και μη δημοφιλών στους μαθητές ιστοτόπων, όπως είναι η ιστοσελίδα της ΔΕΗ. Στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση η καθηγήτρια πλοηγήθηκε (χωρίς να υπάρξει σχολιασμός εκ μέρους της και χωρίς να αναφερθεί ο όρος «πολυτροπικό κείμενο» ή «πολυτροπικότητα») με τους μαθητές (στην αίθουσα υπολογιστών με χρήση διαδραστικού πίνακα) στην ιστοσελίδα της ΔΕΗ (www.dei.gr), σε μία ειδησεογραφική ιστοσελίδα (www.skai.gr) και σε ένα ηλεκτρονικό κατάστημα (www.plaisio.gr). Η πλοήγηση στις ιστοσελίδες αυτές συνοδεύτηκε με ερωτήσεις (π.χ. «Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο σκοπός/ο στόχος αυτής της ιστοσελίδας;», «Πιστεύετε ότι τα χρώματα που χρησιμοποιούνται έχουν επιλεγεί τυχαία; Μήπως έχουν κάποιο συμβολισμό;» κ.ά.) και είχε ως στόχο να ενεργοποιήσει στους μαθητές την παρατηρητικότητα και την κριτική σκέψη.

Ομάδες

Οι μαθητές (24 τον αριθμό) στο σχολικό εργαστήριο ηλεκτρονικών υπολογιστών χωρίστηκαν σε 12 μικρο-ομάδες των 2 μαθητών με τυχαία κριτήρια (όπως κάθονταν στα θρανία της τάξης τους). Η επιλογή δημιουργίας ομάδων των 2 μαθητών κρίθηκε σκόπιμη δεδομένου ότι α) ήταν η πρώτη επαφή πολλών μαθητών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο, β) ήταν μικρή η εξοικείωσή τους με τους νέους συμμαθητές τους και το νέο περιβάλλον του Γυμνασίου, γ) είχαν ήδη αναπτύξει οικειότητα με τον «διπλανό» τους, δ) υπάρχει η αντίστοιχη βιβλιογραφική στήριξη που «νομιμοποιεί» τη χρήση των μικρο-ομάδων (Ματσαγγούρας, 2008). Σύμφωνα με τον Ματσαγγούρα, ενδείκνυται η δημιουργία εταιρικών ομάδων των 2 ατόμων στις μικρές ηλικίες και στα πρώτα στάδια εφαρμογής της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας (2008: 86-87). Μάλιστα ο ίδιος υποστηρίζει ότι η απευθείας μετάβαση από τη δασκαλοκεντρική διδασκαλία στην πολυμελή ομάδα θα οδηγήσει σε βέβαιη αποτυχία (Ματσαγγούρας, 2008: 87). Η εφαρμογή της πρότασης απέδειξε ότι ο χωρισμός σε μικρο-ομάδες σε αυτή την πρώτη επαφή των μαθητών της Α' Γυμνασίου με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο στο μάθημα της Γλώσσας απέδωσε τα μέγιστα. Η καθηγήτρια ανέθεσε κοινά θέματα σε 4 ομάδες.

Πορεία της πρακτικής

Την 1^η διδακτική ώρα η διδάσκουσα διαμοίρασε σε όλους τους υπολογιστές όλα τα φύλλα εργασίας (ένα αρχείο Word). Ένας μαθητής από κάθε ομάδα τράβηξε έναν «κλήρο» που υποδείκνυε ποιο φύλλο εργασίας θα προσπελάσει η ομάδα του. Αυτό το φύλλο εντοπίστηκε

στη συνέχεια στο αρχείο που του είχε δώσει η καθηγήτρια. Η διδάσκουσα μοίρασε σε κάθε ομάδα (και) εκτυπωμένο το φύλλο εργασίας που της αντιστοιχούσε (ώστε οι μαθητές να μπορούν πιο εύκολα να παρακολουθούν τις ερωτήσεις και να σημειώνουν δουλεύοντας παράλληλα στο διαδίκτυο). Δόθηκαν βασικές οδηγίες όσον αφορά στη διαδικασία εργασίας και στην αξιολόγηση, οι μαθητές πλοηγήθηκαν σε 3 ιστοσελίδες που είχε επιλέξει η διδάσκουσα (βλ. Αφόρμηση) και η έρευνα ξεκίνησε. Οι μαθητές συνεργάστηκαν, συζήτησαν, παρατήρησαν και κράτησαν σημειώσεις καθοδηγούμενοι από το φύλλο εργασίας. Εξυπακούεται ότι η καθηγήτρια ήταν διαρκώς στη διάθεση των μαθητών για να διευκολύνει, να εμπυχώσει, να καθοδηγήσει.

Τη 2^η διδακτική ώρα οι μαθητές συνέχισαν να εργάζονται σε ομάδες, να επεξεργάζονται τα φύλλα εργασίας, να πλοηγούνται στο διαδίκτυο, να κρατούν σημειώσεις, ξεκίνησαν να τις μετασχηματίζουν σε ηλεκτρονικό κείμενο και δημιούργησαν τις πολυτροπικές τους παρουσιάσεις (αρχείο PowerPoint).

Τη 3^η και 4^η διδακτική ώρα οι μαθητές παρουσίασαν τις εργασίες τους στην τάξη (πολυτροπικά κείμενα σε μορφή ppt). Οι εργασίες αυτές αποθηκεύτηκαν σε φάκελο στον υπολογιστή της τάξης (κάθε τάξη διαθέτει δικό της υπολογιστή που φυλάσσεται σε ντουλαπάκι μέσα στην αίθουσα), προκειμένου στο τέλος της σχολικής χρονιάς οι μαθητές να λάβουν όλες τις εργασίες τους σε ψηφιακό δίσκο. Οι μαθητές αξιολόγησαν την ομάδα τους και τις άλλες ομάδες συμπληρώνοντας συγκεκριμένα φύλλα αξιολόγησης. Ακολούθησε συζήτηση στην τάξη καθοδηγούμενη από τη καθηγήτρια για αναστοχασμό και ανατροφοδότηση. Εντοπίστηκαν οι αδυναμίες του εγχειρήματος, τα τεχνικά προβλήματα και τα οφέλη.

Φύλλα εργασίας

Τα φύλλα εργασίας όλων των ομάδων περιλαμβάνουν τις ίδιες ερωτήσεις. Αυτό που διαφοροποιείται είναι οι ιστοσελίδες που επισκέπτονται οι μαθητές. Επειδή τα φύλλα εργασίας είναι πολλά (10 τον αριθμό), ο καθηγητής έχει τη δυνατότητα να επιλέξει τις διευθύνσεις που πιστεύει ότι ανταποκρίνονται περισσότερο στα ενδιαφέροντα και το επίπεδο του τμήματος και να αναθέσει έτσι σε διαφορετικές ομάδες την ίδια αποστολή. Οι διευθύνσεις σχετίζονται με τους θεματικούς άξονες του σχολικού βιβλίου (σχολείο, γλώσσα/επικοινωνία, περιβάλλον, υγεία-διατροφή, θέατρο/κινηματογράφος, δημιουργικές δραστηριότητες, πληροφόρηση, αθλητισμός, γνώση/βιβλίο, τόπος καταγωγής/πολιτισμός). Πιο συγκεκριμένα οι διευθύνσεις που επισκέφτηκαν οι ομάδες για να διερευνήσουν τα χαρακτηριστικά του πολυτροπικού κειμένου είναι:

- 1η ομάδα: www.arsakeio.gr
- 2η ομάδα: www.greek-language.gr
- 3η ομάδα: www.arcturos.gr
- 4η ομάδα: <http://health.in.gr>
- 5η ομάδα: www.athinorama.gr
- 6η ομάδα: www.theacropolismuseum.gr
- 7η ομάδα: www.in.gr
- 8η ομάδα: www.olympic.org
- 9η ομάδα: www.ime.gr
- 10η ομάδα: www.eot.gr

Οι μαθητές παρατηρούν τις συγκεκριμένες ιστοσελίδες και συμπληρώνουν έναν πίνακα στο φύλλο εργασίας με τη βοήθεια των εξής ερωτήσεων:

- Ποιοι «κώδικες» χρησιμοποιούνται στο κείμενο αυτό; (π.χ. κείμενο, εικόνα, βίντεο, ήχος);

- Παρατηρήστε τον τρόπο με τον οποίο δομείται το κείμενο στην ιστοσελίδα. Δομείται γραμμικά (όπως σε ένα βιβλίο) ή σε πολλά επίπεδα (με υπερσυνδέσεις); Τι εξυπηρετεί αυτή η δομή;
- Τι παρατηρείτε στον σχεδιασμό της σελίδας; α) Υπάρχει ποικιλία χρωμάτων; Ποιος ο σκοπός των χρωμάτων, κατά τη γνώμη σας; Συμβολίζουν/υποδηλώνουν κάποια έννοια; β) Υπάρχει ποικιλία στη γραμματοσειρά (τύπος, μέγεθος); Γιατί; γ) Υπάρχουν εικόνες; Πολλές; Λίγες; Γιατί;
- Είναι, κατά τη γνώμη σας, η διάρθρωση (layout) της σελίδας «φιλική» προς τον χρήστη; Τον βοηθάει στην πλοήγησή του ή τον αποπροσανατολίζει;
- Υπάρχουν διαφημίσεις; Γιατί;
- Σε τι κοινό απευθύνεται η ιστοσελίδα; Ποιος είναι ο σκοπός της;
- Το κείμενο ονομάζεται πολυτροπικό. Γιατί; Αναλύστε τη λέξη στα δύο συνθετικά της. Προσπαθήστε να δώσετε τον δικό σας ορισμό για το πολυτροπικό κείμενο.
- Αναζητήστε τη σημασία του όρου «πολυτροπικός» στη διεύθυνση http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?q (Πύλη για την ελληνική γλώσσα - Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής Τριανταφυλλίδη). Τι παρατηρείτε; Πώς εξηγείτε τη διαπίσωσή σας; (οι μαθητές διαπιστώνουν ότι στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Τριανταφυλλίδη δεν υπάρχει ο όρος «πολυτροπικός». Με την καθοδήγηση του καθηγητή οδηγούνται στη διαπίστωση ότι πρόκειται για νεολογισμό, τη δημιουργία του οποίου υπαγορεύει το νέο επικοινωνιακό στάτους).
- Μεταβείτε στη διεύθυνση http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e1/pop05.html για να δείτε τον ορισμό του πολυτροπικού κειμένου. Να τον συγκρίνετε με τον δικό σας ορισμό.
- Μεταβείτε στη διεύθυνση http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/corpora/search.html?q= (Πύλη για την ελληνική γλώσσα - Σώματα κειμένων) και πληκτρολογήστε στην αναζήτηση στα Σώματα Κειμένων τον όρο «πολυτροπικός». Τι παρατηρείτε; Πώς το εξηγείτε;
- Ποιος είναι ο βαθμός πολυτροπικότητας του κειμένου; Γιατί;
- Δημιουργήστε μία πολυτροπική παρουσίαση για να προβάλετε τις διαπιστώσεις σας σχετικά με το πολυτροπικό κείμενο που διερευνήσατε. Να προβάλετε με πολυτροπικό τρόπο τα χαρακτηριστικά των πολυτροπικών ιστοσελίδων που μελετήσατε και να εξηγήσετε τη λειτουργία τους

Συμπεράσματα - Κριτική

Στο σενάριο αξιοποιείται η προστιθέμενη αξία των ΤΠΕ. Οι μαθητές επαγωγικά, μόνοι τους, μπορούν να διαπιστώσουν σε αυθεντικές συνθήκες επικοινωνίας τα χαρακτηριστικά των πολυτροπικών κειμένων και να οδηγηθούν στον ορισμό αυτού του κειμενικού είδους. Μπορούν να ασκηθούν σε ανώτερες δεξιότητες (κριτική ικανότητα, ομαδοποίηση-κατηγοριοποίηση-ταξινόμηση πληροφοριών, διατύπωση ορισμών) αλλά και στον ψηφιακό γραμματισμό (παραγωγή πολυτροπικού κειμένου).

Το σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη. Πρόέκυψαν πρακτικές δυσκολίες, που αφορούσαν στη σύνδεση στο διαδίκτυο (χαμηλή ταχύτητα δικτύου). Αναφορικά με τις ομάδες, οι δυάδες λειτούργησαν πολύ καλά, καθώς παρατηρήθηκε πως και οι δύο μαθητές εργάζονταν μεθοδικά, αντάλλασσαν απόψεις και κατέγραφαν τις παρατηρήσεις τους. Με άλλα λόγια η συνεργασία ήταν ομαλή. Σ' αυτό συνέβαλε ενδεχομένως και το γεγονός ότι οι μαθητές

κάθονταν με τον διπλανό τους. Οι μαθητές ανταποκρίθηκαν ικανοποιητικά στις αποστολές τους, καθώς δεν δυσκολεύτηκαν ιδιαίτερα στην καταγραφή των χαρακτηριστικών της πολυτροπικότητας. Συνάντησαν όμως δυσκολίες στον σχολιασμό, στην απάντηση στο «γιατί», γεγονός που οφείλεται ενδεχομένως στο ότι οι μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με την κριτική προσέγγιση των κειμένων.

Η εντόπιση της καθηγήτριας είναι ότι το εγχείρημα ήταν πετυχημένο. Τα πολυτροπικά κείμενα που δημιούργησαν οι μαθητές, που εμπειρεύσαν τον σχολιασμό των πολυτροπικών κειμένων τα οποία μελέτησαν, και ο τρόπος με τον οποίον παρουσίασαν στην ολομέλεια το αποτέλεσμα της έρευνάς τους κρίθηκαν από τη διδάσκουσα ικανοποιητικά. Οι μαθητές αξιολόγησαν θετικά την προσπάθειά τους.

Θεωρούμε πως μία συστηματική μελέτη και κατανόηση της πολυτροπικότητας των πολυτροπικών «κειμένων», σχολικών και μη, θα καθιστούσε τόσο τους εκπαιδευτικούς όσο και τους μαθητές συνειδητότερους στην επικοινωνία μεταξύ τους (αλλά και με τους άλλους) και θα τους διευκόλυνε στην πρόσληψη και αποκωδικοποίηση της πραγματικότητας που βιώνουν. Κατά συνέπεια, θα έκανε την εκπαίδευση πιο ουσιαστική (Χοντολίδου, 1999).

Αναφορές

- Baynham, M. (2002). *Πρακτικές Γραμματισμού*, (μτφρ. Μ. Αραποπούλου), Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κατηνιώτης Π., Αργυράκης Ευ., Κοτσαλίδης Φ., Νάκη Στ., Δουζίνα Μ., Ανδρεαδάκη Στ., Τζώρτζη Α. (2012). *Οι στάσεις των καθηγητών των Αρσακείων Γυμνασίων απέναντι στην αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία*, Ανακτήθηκε στις 25 Ιανουαρίου 2014 από <http://www.etpe.eu/new/conf?cid=20>
- Κοντογιαννοπούλου - Πολυδωρίδη, Γ. (1991). Οι Εκπαιδευτικές και Κοινωνικές Διαστάσεις της Χρήσης των Νέων Τεχνολογιών στο Σχολείο. *Σύγχρονα Θέματα*, 46-47, 77-93.
- Κουτσογιάννης, Δ., Παυλίδου, Μ. & Χαλσιανάη, Ι. (2011). *Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Ανακτήθηκε στις 22 Ιανουαρίου 2014 από www.greeklanguage.gr/sites/default/files/.../p3.1.2_glwssa_bthmia.pdf
- Kress, G. (2003). *Literacy in the New Media Age*. London and New York: Routledge.
- Ματοαγγούρας, Η. (2008). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης
- Vosnidaou, St. (2001). *How children learn*, Ανακτήθηκε στις 25 Ιανουαρίου 2014 από το <http://www.unesco.org/new/en/education/resources/online-materials/publications/>
- Χατζησαββίδης, Σ. (χ.χ.). *Η παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού στο νέο πρόγραμμα σπουδών της νέας ελληνικής γλώσσας*, Ανακτήθηκε στις 25 Ιανουαρίου 2014 από http://diki.org/Portals/0/Sinedria_seminaria/Kritikos%20Grammatismos/Υliko/5.ergastirio_kritikos_grammatismos_glwssiko.pdf
- Χατζησαββίδης, Σ., Κωστούλη Τ., Τσιπλάκου Σ. (2011). *Η Πρόταση για τη Διδακτική της Γλώσσας: Κριτικός Γραμματισμός και Νέες Κειμενικές Πρακτικές στο Σχολείο*. Επιμόρφωση Συμβούλων Ελλήνων. Π.Ι. Λευκωσία, Ανακτήθηκε στις 21 Ιανουαρίου 2014 από http://www.google.gr/url?sa=t&rcct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CCgQFjAC&url=http%3A%2F%2Fproodeftikidask.com%2Findex.php%3Foption%3Dcom_docman%26task%3Ddoc_download%26gid%3D1474&ei=bNi2U4CcM_SI7AaFh4GoAw&usg=AFOjCNHPvZT8WBTA1pifNoMTDcYnrk6AVQ&bvm=bv.70138588,d.bGQ
- Χατζησαββίδης, Σ. (2012). *Κριτικός Γραμματισμός, Εργαστήρι για το γλωσσικό μάθημα*, Ανακτήθηκε στις 25 Ιανουαρίου 2014 από http://proodeftikidask.com/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=1474
- Χοντολίδου, Ε. (1999). Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας *Γλωσσικός Υπολογιστής* 1999, 1: 115-117, Ανακτήθηκε στις 21 Ιανουαρίου 2014 από <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/thematikes/print/3/index.htm>